

Penelope Fitzgerald: model per a talents tardans

A 'La escuela de Freddie', la gran escriptora anglesa, que va començar a publicar als 61 anys, tanca el seu cicle 'autobiogràfic' amb el retrat d'un centre d'art dramàtic per a nens al Londres de la dècada del 1960

Penelope Fitzgerald (1916-2000) va arribar a la fama quan la seva tercera obra, *A la deriva* (*Offshore*), va guanyar el prestigiós premi Booker a la millor novel·la en llengua anglesa publicada el 1979. El que feia especial la seva autora no era el premi en si, sinó el fet que tingués 63 anys i no fos coneguda en el món literari. Fins aleshores, havia exercit nombroses feines, totes relacionades amb les lletres: havia sigut professora, havia treballat com a guionista per a la BBC, havia col·laborat amb la revista *Punch*; havia sigut dependenta en una llibreria i editat una revista literària, *World Review*, amb el seu marit, mentre escrivia poemes, assajos i biografies. La seva revista havia comptat amb importants plomes de l'època, com T. S. Eliot, Rebecca West, Eudora Welty i André Malraux, però havia hagut de tancar ja el 1953.

Fitzgerald no va tenir una vida fàcil i no va poder asseure's a escriure per plaer, però va atresorar en la seva ment els detalls de la seva experiència i els va abocar a les seves novel·les quan temps millors li van permetre convertir-se en escriptora. La seva segona obra, *La llibreria* (1978), es nodreix de la seva biografia, igual que *A la deriva*, que incorpora les vivències dels anys en què l'economia familiar només li permetia viure en una barcassa ancora-

M. S.
SUÁREZ LAFUENTE

La escuela de Freddie
Penelope Fitzgerald
Traducció de
Mariano Peyrou
Impedimenta
248 pàgines, 20,75
euros

da al Tàmesi. La seva cinquena novel·la, *La escuela de Freddie* (1982), l'última del seu cicle autobiogràfic, recull algunes sensacions del seu pas com a professora per un centre d'art dramàtic.

Entre Freddie i la seva escola hi ha una identificació inexpugnable: totes dues són vetustes, decadents i exhalen una olor de decrepidat que, inexplicablement, no produeix rebuig sinó tot el contrari. Freddie exerceix una fascinació irresistible que li permet aconseguir tot el que es proposa, que no és sinó mantenir-se incòmode amb la seva escola tal com ella la vol. El fort de l'escola és preparar nens per actuar al teatre, mai en espectacles de masses com la televisió o la publicitat, i es basa fonamentalment en l'obra insigne de William Shakespeare.

El teatre, com el va conèixer Freddie en els seus anys joves, és el centre de la seva vida i de l'escola. Concep el teatre com un gran acte de creació, ja que cada vegada que una interpretació prenia vida ho feia gràcies a la interacció entre els actors i el públic, i després d'això es perdia per a tota l'eternitat. D'aquí la importància que dona a assaborir les paraules, a «degustar amb la llengua aquestes sucoses síl·labes». Aquesta és la base de l'encantament que produeix Freddie en els seus interlocutors.

Ella és l'eix de la narració: una dona atemporal, ferma en els seus principis, perquè «continuar sent

No es narren grans fets ni hi ha una trama complicada, però continuem llegint perquè ens fascina el retrat d'una època ja perduda

la mateixa persona requereix un excepcional sentit de l'equilibri». Així, és només el calendari el que gira any a any sobre si mateix; la vida a l'escola és rutinària i previsible, els mobles es deterioren i la tarima es corba, però, paradoxalment, aquesta és la seguretat que emana de l'entorn de Freddie.

Tots els personatges que apareixen a la novel·la són ex/cèntrics, gairebé es poden denominar *offshore*, són els últims habitants del nucli central del Londres de la postguerra: el món teatral que es reunia al voltant de Covent

Garden en la dècada del 1960. Encara retenen característiques dickensianes, amb actituds picaresques, incursions i interacció de classes socials diferents i la convivència distintiva entre el mercat quotidià de fruites i verdures, l'escola i el teatre. Això converteix *La escuela de Freddie* en una «tragicomèdia», com denomina l'autora a les seves novel·les, una tragicomèdia, com la vida mateixa. No hi ha falses il·lusions, no hi ha expectatives que vagin més enllà de la lògica del lloc, però aquest està imbuït de la familiaritat complaent d'allò quotidià.

Fitzgerald introdueix, d'una manera natural, molts tocs d'humor, com quan Freddie recomana als nens, amb una gran dosi de realisme, que es fixin bé en ella, perquè «no soc tan divertida com sereu vosaltres quan m'imitau»; o quan descriu la mida ínfima de la sala de professors, que, «tret de per la paraula *Professors* pintada a la paret, és un armari». Així mateix, Carroll, el professor de l'escola, admet en l'entrevista de feina que ni té títol de professor, ni sap fer classe, ni entén de teatre, ni li agraden els nens ni la vida a Londres, però «no crec que em vagi millor si em quedo a Irlanda».

A *La escuela de Freddie* no es narren grans esdeveniments ni hi ha una trama complicada, però continuem llegint perquè ens fascina el retrat que fa d'una època ja perduda, d'un món teatral que avui seria impossible, d'uns personatges que van inscriure una manera de ser centrada en la vocació i en la il·lusió per la seva feina, lluny de les finances i la brillantor dels diners; aquí no hi ha mentides, sinó interpretació, creativitat i supervivència. Es pot argumentar que *Peter Pan*, musical que torna cada Nadal per donar feina als escolars de Freddie, constitueix el subtext que alimenta la novel·la. Freddie i la seva escola no volen créixer, no volen enfrontar-se als canvis socials que els sotgen, estrenyent gradualment el seu espai físic i el seu *modus vivendi*, i sobreviuen «embriagats» pel bàlsam del teatre, «caldejat per les felicitacions».

El final de la novel·la queda obert perquè la vida és oberta, només el futur, que porta la mort, tanca els cicles. Per això, un dels nens, tancat accidentalment al pati de l'escola en una freda nit d'hivern, practica una vegada i una altra el salt

cap a la mort del jove príncep Henry a l'obra de Shakespeare *El rei Joan*, paper per al qual tenen audicions l'endemà: «*Por la mañana habría alguien que pudiera ir y mirarlo, y decirle si lo estaba haciendo bien o no. Entretanto, continuó subiendo y saltando, una y otra vez, hacia la oscuridad.*»

Fitzgerald, que es refereix a Jane Austen com «la seva inspiració literària» i que va prendre William Morris i Lev Tolstoi com a referents, va escriure en total nou novel·les. L'última, *La flor azul* (1995), aclamada per la premsa britànica i Premi Nacional de la Crítica, està basada en la vida del poeta romàntic alemany Novalis.

Va escriure també tres interessants biografies, entre les quals destaca *Els germans Knox* (1977), la vida dels seus oncles: Wilfred va crear una comunitat anticapitalista en plena industrialització; Dillwyn, matemàtic, va contribuir a descodificar missatges alemanys durant les guerres mundials, i Ronnie va ser un escriptor de novel·la popular que va arribar a certa fama. Una altra germana, Winifred, també va ser novel·lista, i el seu germà Eddie, pare de l'autora, va ser un conegut periodista. Penelope Fitzgerald deixa així constància de la història immediata de la seva il·lustrada família paterna. Ella mateixa és el centre de *Penelope Fitzgerald: a Life* (2013), escrita per Hermione Lee.

PABLO GARCIA

Huéspedes de la nación y otros relatos

Frank O'Connor

Traducció de Daniel Morales

La Navaja Suiza, 174 pàgines, 17,90 euros

L'enigma irlandès

Els relats de Frank O'Connor, inèdits fins ara a Espanya

Irlanda constitueix un dels més venerables enigmes de la literatura universal. «L'illa santa i sàvia», un país petit quant al territori i amb un pes tant polític com econòmic no gaire notables, que ha viscut tradicionalment aixafat pel fanatisme religiós i per l'expansionisme anglès, ha sigut capaç d'atorgar a la literatura, si més no, cinc talents extraordinaris (Oscar Wilde, Flann O'Brien, Edna O'Brien, John Banville i Jamie O'Neill) i tres genis indiscutibles (Jonathan Swift, James Joyce i Samuel Beckett). Deixo fora de la llista els poemes, ja que el meu coneixement del seu art és deficitari, i no m'atreveixo a avaluar mèrits, però desitjo recordar que William Butler Yeats i Seamus Heaney són irlandesos. Apunto així mateix que, tot i que per atzar, un dels novel·listes més importants de tots els temps –i, per a qui això escriu, el més divertit–, el clergue Laurence Sterne, va néixer a Irlanda. Potser la raó d'una fecunditat tan prodigiosa s'hagi de buscar, independentment del caràcter espuri o no de l'anècdota, en la resposta escatològica que

RICARDO
MENÉNDEZ
SALMÓN

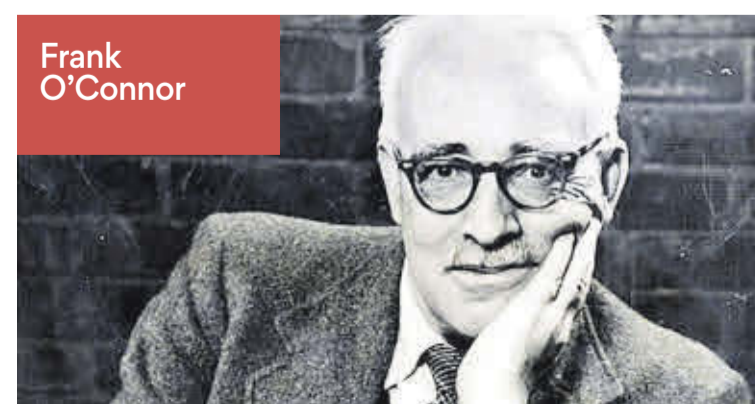
Beckett va oferir quan va ser interrogat a propòsit d'aquesta floració d'inspirats artistes: «Quan la merda t'arriba a la boca», diuen que va dir el creador

de *Tot esperant Godot*, «l'únic que pots fer és cantar».

Molt d'aquest esglai davant l'enormitat del planter literari irlandès recorre l'ajustat epíleg amb què Daniel Morales, també traductor de *Huéspedes de la nación y otros relatos*, de Frank O'Connor, posa punt final a la lectura d'aquest meravellós conjunt de peces breus, algunes de les quals, com la que dona títol a la col·lecció, o l'anomenada *Las boges Lomasney*, podrien formar part de qualsevol antologia del relat en llengua anglesa del segle passat. No menys sorpresa li causa a Morales, i amb ell a nosaltres, el fet que, fins al present llibre de *La Navaja Suiza*, O'Connor es mantingués inèdit a Espanya.

Els relats d'O'Connor resulten formidables pel que fa a la construcció dels personatges i enlluernadors en el tractament del diàleg. És evident que l'escriptor tenia una oïda de privilegi per a l'humor i una pinzellada de mestre per esbossar situacions equívokes, entre el costumisme i la sàtira. Són obres d'una desbordant humanitat, en què el terròs i els vincles de sang conformen mons petits, tancats però ressonants. I, tanmateix, no ens hem de sentir enganyats. O'Connor no dispara salves de fogueig. Quan la seva escriptura s'endinsa en el drama, com succeeix en el relat que titula la col·lecció, és capaç de construir un dels textos més radicals contra la ceguesa de la guerra i el fracàs de la fraternitat que segurament s'hagin escrit. Una mica així com si estiguéssim admirant una versió sarcàstica de *Rei i pàtria*, l'obra mestra de Joseph Losey, abans que en l'última escena se'ns gelés el cor. Una troballa formidable, sens dubte, i una altra osca més en l'elenc del prodigi irlandès.

Frank
O'Connor

Il·lustració:
Pablo García

